ДЪРВОТО НА ПОЛСКАТА ЛИТЕРАТУРА, КОЕТО ЧЕРТАЕ КАЛИНА БАХНЕВА

Katherina Kokinova

BAS Institute for Literature

THE TREE OF POLISH LITERATURE DRAWN BY KALINA BAHNEVA. A review of: Bahneva, Kalina. *Hellas and Rome in Polish Literature of the 19th and 20th Centuries (Selected Aspects)*. Sofia: Paradigma, 2019, 1040 pp. ISBN: 9789543263813. [In Bulgarian: Бахнева, Калина. *Елада и Рим в полската литература през XIX и XX век (Избрани аспекти)*. София: Парадигма, 2019, 1040 стр.]

Keywords: Kalina Bahneva, history of Polish literature, 19th and 20th centuries, Hellas and Rome, antiquity in modern literature

Колосален труд, *Елада и Рим в полската литература през XIX и XX век (Избрани аспекти)* е плод на дългогодишните изследвания на Калина Бахнева. От една страна той отразява и допълва преподавателския ѝ подход, но в същността си представлява съпоставително изследване върху основополагащата роля на философското и естетическо наследство на средиземноморската античност за развитието на полската изящна словесност. На пръв поглед организирана по тематологичен принцип, книгата същевременно проследява историята на полската литература от XIX и XX век. Монографията обаче многократно надхвърля обичайната история на литературата.

Скромно представяната като българска, а всъщност собствено бахневска и приносна, концепция за история на полската литература убедително доказва некласицистичността на Просвещението, утвърждава Миколай Семп-Шажински и Пьотр Скарга като барокови автори, Длугош – като ренесансов, представя романтическото по дух творчество на Сенкевич, а романите на зрелия позитивизъм – като даващи начало на полската модернистична белетристика. Диалогизирайки с античната и западноевропейска мисъл и опонирайки на полската полонистика, *Елада и Рим* значително

разширява и надгражда лекционния курс на Калина Бахнева, която чертае дървото на полската литература.

Книгата е построена в диалог с основни трудове не само на полската, но и на българската полонистика: Боян Пенев, Боян Биолчев, Панайот Карагьозов, Маргрета Григорова, Николай Даскалов, Камен Рикев, като подава ръка дори и на прохождащите изследователи. Прави впечатление тясното сътрудничество с бивши докторанти, асистенти и студенти на авторката (Камен Рикев, Радостина Петрова, Явор Василев), чиито преводи са включени в тома. Пламенен и откровен последовател на Боян Пенев и по отношение на историята на Духа, и по отношение на наративизирането ѝ, Калина Бахнева същевременно прави трезв анализ на делото му – фокус на нейните занимания от най-ранни години. Затова и в основния текст, както и в текста под линия, се следва (по маниер и дух) заветът на доайена на българската полонистика дадени елементи в различни епохи да се сравняват чрез установяване на генезиса и развитието им, като се тръгва от съпоставка със западноевропейските влияния.

Наред със синхронните взаимовръзки (напр. Мицкевич – Словацки, Норвид – Словацки) монографията представя и множество диахронни срезове: Словацки – Херберт – Сенкевич, Кохановски – Мицкевич – Каспрович, Нарушевич – Словацки – Гал и др. *Елада и Рим* продължава и започнатите в *Преселенията на художественото слово* (Bahneva 1993) изследвания на авторката върху преводната рецепция и критиката на превода, като ги обогатява с български паралели (Каспрович – Лилиев, Траянов). Монографията надгражда и критическата рецепция на Мицкевич в България с детайлно разглеждане на лозанските и парижките лекции на романтика, като представя разграничението *гръцко* / *римско* и посочването на доминантната роля на латинската художествена мисъл според автора на *Задушница*. Така е изведена и връзката между *Пан Тадеуш* и лекциите на Мицкевич. Други линии на развитие на полската мисъл са проследени през Словацки – Сведенборг – Милош, Словацки – Семп Шажински – Римкевич, Словацки – Мичински, Гал – Кадлубек – Крашицки – Потоцки – Словацки – Крашевски, Крашински – Сенкевич – Каспрович.

Забележителен момент в изследването представлява интерпретацията и взаимното четене на романтиците. Оказва се, че през призмата на романтическата действителност може да се проследи и разкаже цялата история на полската литература. Същевременно монографията интегрира и своеобразен курс по полски исторически и културни реалии. Наред с тясната си специализираност обаче книгата би представлявала интерес за широк кръг хуманитаристи, особено за литературни историци, философи и изследователи на културните феномени на Античността.

Изследователката предлага неочаквани прочити на предмодернистични текстове през призмата на Барт, Рикьор и Дерида, в които същевременно отекват и гласовете на поканените от Полша гост-лектори на софийската полонистика през годините. По този начин слово и дело на Калина Бахнева се сливат в цялостен, плътен продукт на зряла литературоведска и културоложка мисъл. Монографията води диалог с редица изследвания на Невена Панова (прецизен научен редактор на изданието), Богдан Богданов, Боян Манчев, а главата *Мултикултурализъм?* може да бъде четена редом с особено актуалните през 2020–2021 тези на Джорджо Агамбен за извънредното положение (Agamben 2020) и брой 19 на сп. *Пирон* с водещ редактор Стилиян Йотов (Yotov 2020).

Особено приносна е частта за полската рецепция на ницшеанския трагически мит *За такъв театър е мислил Вагнер...*, която надскача пряката задача да контекстуализира делото на Станислав Виспянски. Ценни и като самостойни текстове, отделните глави следва да се четат последователно като книжна цялост, за да се види общата картина на полската литература от средновековните хроники до наши дни. Монографичното изследване върху културотворческата функция на Елада и Рим в литературното развитие на Полша през XIX и XX век утвърждава тезата, че *в ситуация на лична и обществена криза представата за поляка като творение на културната и религиозната Latinitas се „пропуква“, отстъпвайки място на елинското и православното начало* (стр. 24). Тази теза се аргументира с анализите на *Дневника* на Словацки, драмата *Лила Венеда*, поемата *Крал Дух*, лекционната идея за *Славянска църква* на Мицкевич и ранното му поетическо творчество, както и предсмъртната му кореспонденция, които според авторката *отреждат на Slavia Orthodoxa ролята на спасително начало за индивидуалния и колективния полски дух* (стр. 24). Задълбочената работа по полските контекстуализации на Средиземноморската античност е увенчана с 19 приложения, резюмета на полски и английски език, показалец на имената. Убедена съм, че дори в рамките на една научна рецензия е приемливо да се изрази възхищение от огромния труд и ерудиция на Калина Бахнева.

References

Agamben 2020: Agamben, Giorgio. "The State of Exception Provoked by an Unmotivated Emergency." *Positions Politics : Praxis*, 2020. https://positionspolitics.org/giorgio-agamben-the-state-of-exception-provoked-by-an-unmotivated-emergency/ (published: 26.02.2020; accessed: 10.06.2021).

Bahneva 1993: Bahneva, Kalina. *The Migration of the Artistic Word. Polish Romanticism and Modernism and French Symbolism in the Bulgarian Poetic Context from the End of the 19th c. to the 1920s*. Sofia University Press, 1993. [In Bulgarian: Бахнева, Калина. *Преселението на художественото слово. Полският романтизъм и модернизъм и френският символизъм в българския поетичен контекст от края на XIX до 20-те години на XX век*. София: УИ Св. Климент Охридски, 1993.]

Yotov 2020: Yotov, Stilian, lead ed. *Piron. Online Journal for Arts and Culture*, vol. 19 (2020): *The Emergency 2020*. http://piron.culturecenter-su.org/category/19/. [In Bulgarian: Йотов, Стилиян, водещ ред. *Пирон. Академично електронно списание за изкуства и култура*, бр. 19 (2020): *Извънредната 2020*.]